Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
JULIANE KOKOTT
przedstawiona w dniu 26 kwietnia 2012 r.[1]

Sprawa C-619/10

Trade Agency Ltd
przeciwko
Seramico Investments Ltd

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Augstākās tiesas Senāts (Łotwa)]

Rozporządzenie (WE) nr 44/2001 — Uznawanie i wykonywanie orzeczeń sądowych — Podstawy odmowy — Artykuł 34 rozporządzenia nr 44/2001 — Zaświadczenie wydane na podstawie art. 54 rozporządzenia nr 44/2001 — Doręczenie dokumentu wszczynającego postępowanie — Postępowanie, w którym pozwany nie wdał się w spór — Porządek publiczny — Orzeczenia wydawane bez oceny zasadności roszczenia i bez uzasadnienia — Prawo do sprawiedliwego procesu

I – Wprowadzenie

1. Przedmiotem wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym Sądu Najwyższego Republiki Łotewskiej jest wykładnia art. 34 pkt 1 i 2 oraz art. 54 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych[2].

2. Artykuł 34 pkt 2 rozporządzenia zezwala na odmowę uznania lub stwierdzenia wykonalności orzeczenia zaocznego wydanego przeciwko pozwanemu, któremu nie doręczono pozwu w czasie i w sposób umożliwiających mu przygotowanie obrony. Artykuł 54 rozporządzenia przewiduje wydanie przez państwo, w którym zapadło orzeczenie, zaświadczenia zawierającego różne istotne dane dotyczące postępowania. Zaświadczenie to należy przedłożyć razem z wnioskiem o stwierdzenie wykonalności wyroku. Wśród danych zawartych w zaświadczeniu znajduje się też informacja o dacie doręczenia pozwu. W tym kontekście w niniejszej sprawie pojawia się zagadnienie zakresu badania doręczenia pozwu przeprowadzanego przez sąd państwa, w którym dokonuje się egzekucji. Czy może on badać, mimo podania daty doręczenia w zaświadczeniu, czy doręczono dokument wszczynający postępowanie, czy też wiąże go w tym zakresie zaświadczenie?

3. Podstawa do odmowy wynikająca z art. 34 pkt 2 rozporządzenia nie znajduje zastosowania, jeżeli pozwany, chociaż miał tego możliwość, nie złożył w państwie wydania orzeczenia środka zaskarżenia przeciwko orzeczeniu zaocznemu. Niniejsze postępowanie daje Trybunałowi możliwość dalszego doprecyzowania jego orzecznictwa w kwestii, kiedy pozwany ma obowiązek złożenia środka zaskarżenia w państwie wydania orzeczenia. Należy wyjaśnić, czy pozwany ma taki obowiązek także w przypadku, gdy wydane przeciwko niemu orzeczenie zostało doręczone mu po raz pierwszy w postępowaniu o uznanie zagranicznego orzeczenia.

1 — Język oryginału: niemiecki.
2 — Dz.U. 2001, L 12, s. 1.

4. W końcu niniejszy spór prawny dotyczy również klauzuli porządku publicznego na podstawie art. 34 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001. W tym kontekście sąd krajowy pragnie się dowiedzieć, czy nie dochodzi do naruszenia wynikającego z art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej [3] prawa do sprawiedliwego procesu, jeżeli sąd przed wydaniem wyroku zaocznego nie bada materialnej zasadności pozwu i nie uzasadnia też w dalszym zakresie orzeczenia zaocznego.

II – Ramy prawne

5. Artykuł 34 rozporządzenia nr 44/2001 reguluje podstawy odmowy uznania i stanowi:

„Orzeczenia nie uznaje się, jeżeli:

1) uznanie byłoby oczywiście sprzeczne z porządkiem publicznym państwa członkowskiego, w którym wystąpiono o uznanie;

2) pozwanemu, który nie wdał się w spór, nie doręczono dokumentu wszczynającego postępowanie lub dokumentu równorzędnego w czasie i w sposób umożliwiając[y] mu przygotowanie obrony, chyba że pozwany nie złożył przeciwko orzeczeniu środka zaskarżenia, chociaż miał do tego możliwość […]”.

6. Artykuł 54 dotyczy zaświadczenia wydawanego przez sąd państwa członkowskiego, w którym zapadło orzeczenie:

„Sąd albo inny właściwy organ państwa członkowskiego, w którym wydane zostało orzeczenie, wystawia, na wniosek, zaświadczenie, używając formularza według załącznika V do niniejszego rozporządzenia”.

7. Załącznik V zawiera wzór zaświadczenia wydawanego na podstawie art. 54:

„Zaświadczenie zgodnie z art. 54 i 58 rozporządzenia dotyczące orzeczeń sądowych i ugód sądowych […]

4.4 Data doręczenia dokumentu wszczynającego postępowanie, jeżeli orzeczenie wydane zostało w postępowaniu, w którym pozwany nie wdał się w spór […]”.

III – Stan faktyczny

8. Spółka Seramico Investments Ltd (zwana dalej „Seramico”) wytoczyła przed angielskim High Court of Justice (England & Wales), Queen’s Bench Division powództwo przeciwko spółce Trade Agency Ltd (zwanej dalej „Trade Agency”) i dalszemu pozwanemu o zapłatę 289 122,10 GBP.

9. Po tym jak do sądu nie wpłynęła żadna odpowiedź ze strony Trade Agency High Court of Justice, Queen’s Bench Division wydał w dniu 8 października 2009 r. wyrok zaoczny, w którym zasądził od Trade Agency zapłatę kwoty łącznej w wysokości 293 582,98 GBP i uzasadnił to w sposób następujący: „Nie udzieliła odpowiedzi na doręczony jej pozew. W związku z tym stwierdza się, że powinna zapłacić powódce 289 122,10 GBP wraz z odsetkami naliczonymi do dnia wydania niniejszego orzeczenia oraz 130 GBP tytułem kosztów. W sumie powinna zapłacić skarżącej kwotę 293 582,98 GBP”.

3 — Karta praw podstawowych Unii Europejskiej została najpierw uroczyście proklamowana w dniu 7 grudnia 2000 r. w Nicei (Dz.U. C 364, s. 1), a następnie po raz kolejny w dniu 12 grudnia 2007 r. w Strasburgu (Dz.U. C 303, s. 1 oraz Dz.U. 2010, C 83, s. 389).

10. Zgodnie z informacjami sądu krajowego w zaświadczeniu wydanym na podstawie art. 54 rozporządzenia nr 44/2001 przez High Court of Justice wskazano, że „informacja dotycząca pozwu została doręczona w dniu 10 września 2009 r.”.

11. W dniu 28 października 2009 r. Seramico wystąpiła do Latvijas Republikas Rigās pilsētas Ziemeļu rajona tiesa z wnioskiem o stwierdzenie wykonalności na Łotwie orzeczenia High Cort of Justice. Wniosek został złożony wraz z odpisem przywołanego orzeczenia oraz zaświadczeniem, o którym mowa w art. 54 rozporządzenia nr 44/2001. Wykonalność orzeczenia została stwierdzona zgodnie z wnioskiem w dniu 5 listopada 2009 r. Wniesiony przeciwko temu orzeczeniu przez Trade Agency środek zaskarżenia został oddalony przez Rīgas apgabaltiesas Civilietu tiesas koleģija orzeczeniem z dnia 3 marca 2010 r.

12. Trade Agency wniosła do Augstākās tiesas Senāts, sądu krajowego, środek zaskarżenia od orzeczenia sądu odwoławczego z dnia 3 marca 2010 r. i podniosła, że w postępowaniu sądowym w Zjednoczonym Królestwie naruszono jej prawo do sprawiedliwego procesu i z tego powodu należy odmówić stwierdzenia wykonalności orzeczenia High Court w Republice Łotewskiej.

IV – Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

13. Sąd krajowy zawiesił w związku z tym postępowanie i zwrócił się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z następującymi pytaniami:

„1) Czy w sytuacji, gdy do orzeczenia zagranicznego sądu dołączone zostało zaświadczenie, o którym mowa w art. 54 rozporządzenia nr 44/2001, lecz mimo to pozwany podnosi, że nie został mu doręczony pozew wszczynający postępowanie w państwie członkowskim pochodzenia, sąd państwa wezwanego, badając przeszkodę uznania określoną w art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001, jest uprawniony do samodzielnego przeprowadzenia dowodu co do prawdziwości informacji zamieszczonych w zaświadczeniu? Czy tak szeroki zakres właściwości sądu wezwanego państwa członkowskiego jest zgodny z zasadą wzajemnego zaufania do wymiaru sprawiedliwości, którą statuują motywy 16 i 17 rozporządzenia nr 44/2001?

2) Czy orzeczenie wydane w postępowaniu, w którym pozwany nie wdał się w spór, w którym to orzeczeniu rozstrzygnięto spór bez zbadania ani przedmiotu pozwu, ani jego zasadności, oraz które nie zawiera żadnej argumentacji dotyczącej zasadności pozwu, jest zgodne z art. 47 karty i nie narusza ustanowionego w tym przepisie prawa pozwanego do sprawiedliwego procesu?”.

14. W postępowaniu pisemnym przed Trybunałem uczestniczyli obok Seramico i Trade Agency rządy Niemiec, Francji, Irlandii, Włoch, Łotwy, Litwy, Niderlandów, Polski, Portugalii i Zjednoczonego Królestwa oraz Komisja Europejska.

15. W dniu 8 lutego 2012 r. odbyła się rozprawa przed Trybunałem, na której reprezentowane były Trade Agency, rządy Niemiec, Francji, Irlandii, Łotwy, Polski i Zjednoczonego Królestwa oraz Komisja.

V – Ocena prawna

A – *Pierwsze pytanie prejudycjalne*

16. Zgodnie z art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 orzeczenia nie uznaje się, jeżeli pozwanemu, który nie wdał się w spór, nie doręczono dokumentu wszczynającego postępowanie w czasie i w sposób umożliwiających mu przygotowanie obrony. W pierwszym pytaniu prejudycjalnym sąd krajowy pragnie dowiedzieć się, czy w przypadku przedłożenia zaświadczenia wydanego na podstawie art. 54 rozporządzenia, w którym podano datę doręczenia pozwu, w postępowaniu w sprawie o uznanie zagranicznego orzeczenia nie można już kwestionować faktu dokonania tego doręczenia.

17. Artykuł 34 pkt 2 rozporządzenia stanowi jednakże ponadto, że podstawa do odmowy uznania nie znajduje zastosowania, jeżeli pozwany nie złożył przeciwko orzeczeniu w państwie jego wydania środka zaskarżenia, chociaż miał do tego możliwość.

18. Poniżej rozważę najpierw, w jakim zakresie sąd egzekucyjny może badać kwestię doręczenia pozwu w ramach stosowania art. 34 pkt 2 rozporządzenia (pkt 1 poniżej). Następnie zajmę się zagadnieniem, pod jakimi warunkami wyłączone jest powoływanie się na tą przesłankę odmowy uznania z uwagi na brak wniesienia środka zaskarżenia w państwie wydania orzeczenia (pkt 2 poniżej).

1. Zakres kompetencji do oceny doręczenia

19. Zanim zajmę się poniżej zagadnieniem zakresu badania w przypadku przedłożenia zaświadczenia wydanego na podstawie art. 54 rozporządzenia, chciałabym przedstawić w skrótowej formie postępowanie w sprawie stwierdzenia wykonalności na podstawie rozporządzenia nr 44/2001, gdyż w szczególności dokonanie celowościowej wykładni art. 34 pkt 2 rozporządzenia jest możliwe jedynie przy uwzględnieniu systemu stworzonego przez to rozporządzenie.

a) System rozporządzenia nr 44/2001

20. Postępowanie w sprawie stwierdzenia wykonalności orzeczenia na podstawie rozporządzenia nr 44/2001 przebiega dwustopniowo. Na pierwszym etapie stwierdzenie wykonalności odbywa się praktycznie automatycznie po prostym formalnym zbadaniu przedłożonych dokumentów[4]. Konieczne jest do tego przedłożenie posiadającego moc dowodową odpisu orzeczenia podlegającego wykonaniu oraz zasadniczo przedłożenie zaświadczenia wydanego na podstawie art. 54 rozporządzenia nr 44/2001, przy czym wyjątki są uregulowane w art. 55 tego rozporządzenia.

21. Badanie podstaw do odmowy stwierdzenia wykonalności jest możliwe dopiero na drugim etapie postępowania. Dłużnik może wnieść na podstawie art. 43 rozporządzenia środek zaskarżenia przeciwko stwierdzeniu wykonalności. Sąd rozpoznający środek zaskarżenia może uchylić stwierdzenie wykonalności na podstawie art. 45 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 tylko z uwagi na jedną z podstaw wymienionych w art. 34 i 35 rozporządzenia.

22. Na podstawie treści wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym nie można mieć pewności, czy dokonane w postępowaniu krajowym doręczenie miało mieć charakter międzynarodowy czy też krajowy. Nie ma to jednak znaczenia dla stosowania art. 34 pkt 2 rozporządzenia, ponieważ przepis ten znajduje zastosowanie w obu przypadkach[5].

4 — Zobacz motyw 17 rozporządzenia nr 44/2001.

5 — Zobacz podobnie wyrok z dnia 11 czerwca 1985 r. w sprawie 49/84 Debaecker i Plouvier, Rec. s. 1779, pkt 11–13.

b) Wykładnia art. 34 pkt 2 i art. 54 rozporządzenia nr 44/2001

23. Pierwsze pytanie prejudycjalne dotyczy zasadniczo zakresu badania dokonywanego przez sąd państwa wykonującego orzeczenie. Czy może on, mimo określenia w zaświadczeniu wydanym według art. 54 rozporządzenia nr 44/2001 daty doręczenia, zbadać doręczenie dokumentu, a nawet zaprzeczyć dokonaniu doręczenia?

24. Brzmienie art. 34 pkt 2 rozporządzenia, zgodnie z którym można odmówić uznania, jeżeli pismo wszczynające postępowanie nie zostało doręczone w czasie i w sposób umożliwiających pozwanemu obronę, wskazuje wstępnie na daleko idące prawo do kontroli.

25. Trybunał podkreślał w odniesieniu do konwencji brukselskiej, iż zapewnia ona pozwanemu, w stosunku do którego wydano orzeczenie zaoczne, skuteczną ochronę prawną. W tym celu ocenę, czy dokonano należytego doręczenia dokumentu wszczynającego postępowanie, powierzono zarówno sądowi państwa wydania orzeczenia jak i sądowi państwa wykonującego orzeczenie [6].

26. Znaczenie prawa pozwanego do obrony Trybunał ponownie podkreślił w sprawie ASML także w odniesieniu do art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001. W jego ocenie drugi sąd, który rozstrzyga o uznaniu i wykonaniu, może w ramach stosowania art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 ponownie badać doręczenie. Trybunał stwierdził zatem, że także pod rządami rozporządzenia przestrzeganie prawa do obrony pozwanego, który nie wdał się w spór, zapewnione jest poprzez podwójną kontrolę [7]. Trybunał rozstrzygnął tę kwestię także wyraźnie w tym kontekście, iż zgodnie z art. 26 ust. 2 rozporządzenia nr 44/2001 w związku z art. 19 ust. 2 rozporządzenia nr 1348/2000 [8] w przypadku międzynarodowego doręczenia już sąd wydający orzeczenie jest zobowiązany do badania, czy pozew doręczono w czasie umożliwiającym pozwanemu obronę.

27. Rząd Irlandii podaje jednakże w wątpliwość możliwość przeniesienia stwierdzeń Trybunału w sprawie ASML na niniejsze postępowanie. W jego ocenie z wyroku w sprawie ASML nie wynika bowiem, że w tamtejszej sytuacji wyjściowej zostało przedłożone zaświadczenie, zaś w przypadku istnienia zaświadczenia podwójna kontrola jest wykluczona.

28. Należy się zgodzić z tym, że wyrok w sprawie ASML nie zawiera wprost stwierdzeń odnośnie do zaświadczenia. Co prawda wiele przemawia za tym, iż zaświadczenie wydane na podstawie art. 54 rozporządzenia nr 44/2001 zostało przedłożone, gdyż jest to zgodnie z tym rozporządzeniem regułą. Wyrok nie zajmuje się jednak tym zagadnieniem. Stwierdzenie Trybunału dotyczące podwójnej kontroli doręczenia obowiązuje jednakże także dla konstelacji, w której przedłożone zostało zaświadczenie. Wyjaśnię to poniżej.

i) Wykładnia gramatyczna i systemowa rozporządzenia nr 44/2001

29. Zgodnie z art. 54 rozporządzenia nr 44/2001 sąd lub inny właściwy organ wystawia na wniosek zaświadczenie, używając formularza według załącznika V do niniejszego rozporządzenia. Zgodnie z załącznikiem V świadectwo powinno zawierać w pkt 4.4 wskazanie daty doręczenia dokumentu wszczynającego postępowanie, jeżeli orzeczenie wydano w postępowaniu, w którym pozwany nie wdał się w spór. Zaświadczenie to powinno zostać dołączone zgodnie z art. 53 ust. 2 rozporządzenia nr 44/2001 do wniosku o stwierdzenie wykonalności [9].

6 — Zobacz wyroki: z dnia 15 lipca 1982 r. w sprawie 228/81 Pendy Plastic Products, Rec. s. 2723, pkt 13; z dnia 3 lipca 1990 r. w sprawie C-305/88 Lancray, Rec. s. I-2725, pkt 28.

7 — Zobacz wyrok z dnia 14 grudnia 2006 r. w sprawie C-283/05 ASML, Zb.Orz. s. I-12041, pkt 29.

8 — Obecnie rozporządzenie nr 1393/2007.

9 — Artykuł 55 rozporządzenia nr 44/2001 reguluje, jakie alternatywy istnieją w przypadku, gdy nie przedłoży się zaświadczenia wydanego na podstawie art. 54 tegoż rozporządzenia.

30. Z brzmienia rozporządzenia nie można wywnioskować, że zawarte w zaświadczeniu dane dotyczące doręczenia dokumentu wszczynającego postępowanie mają moc wiążącą w ramach rozpatrywania środka zaskarżenia przeciwko orzeczeniu o stwierdzeniu wykonalności.

31. W innym miejscu rozporządzenie wyłącza wprost określone fakty spod kontroli sądu państwa, w którym dokonuje się egzekucji. W art. 35 ust. 2 rozporządzenia stwierdza się na przykład, że przy badaniu podstaw jurysdykcji wskazanych w art. 35 ust. 1 rozporządzenia sąd ten jest związany ustaleniami faktycznymi sądu wydającego orzeczenie. Zgodnie z art. 36 rozporządzenia nr 44/2001 zagraniczne orzeczenie nie może być zaś w żadnym wypadku przedmiotem kontroli merytorycznej.

32. Jeżeli rozporządzenie nr 44/2001 zawiera uregulowania, iż poszczególne okoliczności faktyczne wyłączone są wprost spod kontroli sądu egzekucyjnego, to przemawia to za tym, że w pozostałym zakresie w rozporządzeniu przyjmuje się uprawnienie sądu państwa egzekucji do samodzielnej kontroli przesłanek zawartych w poszczególnych regulacjach. Dotyczy to również art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001.

33. W ramach wykładni systemowej należy zająć się także różnicami istniejącymi między zaświadczeniem wydanym na podstawie art. 54 rozporządzenia nr 44/2001 a zaświadczeniem wydanym na podstawie art. 42 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 [10]. Jego art. 41 ust. 2 oraz art. 42 ust. 2 przewidują także zaświadczenie, które jest wydawane w związku z podlegającym wykonaniu orzeczeniem. Odnośnie do tego rozporządzenia Trybunał stwierdził, że sąd państwa dokonującego egzekucji nie ma uprawnienia do kontroli danych zawartych w tym zaświadczeniu [11].

34. Oba rozporządzenia oraz zawarte w nich regulacje dotyczące zaświadczeń różnią się jednakże za bardzo od siebie, aby stosować w przedmiocie związania zaświadczeniami wnioskowanie na zasadzie analogii. Rozporządzenie nr 2201/2003 tworzy system, za pomocą którego orzeczenia dotyczące prawa kontaktu z dzieckiem oraz powrotu dziecka – w których to przypadkach państwo członkowskie pochodzenia orzeczenia wydało zaświadczenie – są automatycznie uznawane i wykonywane we wszystkich państwach członkowskich, bez przeprowadzania postępowania w sprawie uznania zagranicznego orzeczenia i bez możliwości sprzeciwiania się jego uznaniu [12]. Konsekwentnie więc jedynie w państwie wydania orzeczenia istnieje możliwość kontroli zaświadczenia.

35. Rozporządzenie nr 44/2001 w odróżnieniu od rozporządzenia nr 2201/2003 nie rezygnuje z postępowania w sprawie uznania zagranicznego orzeczenia. Także w odniesieniu do postępowania w sprawie wydania zaświadczenia istnieją istotne różnice. I tak zaświadczenie wydawane na podstawie rozporządzenia nr 2201/2003 jest wydawane obligatoryjnie przez sąd, podczas gdy zaświadczenie wydawane na podstawie art. 54 rozporządzenia nr 44/2001 jedynie podsumowuje istniejące informacje i nie musi być wydane obligatoryjnie przez sędziego. Poza tym jedynie rozporządzenie nr 2201/2003 zawiera w art. 43 wyraźny przepis dotyczący środka zaskarżenia służącego sprostowaniu zaświadczenia. Możliwość kontroli doręczenia na podstawie art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 istnieje zaś jedynie w przypadku, gdy w państwie wydania orzeczenia brak jest możliwości wniesienia środka zaskarżenia.

36. Porównanie z rozporządzeniem nr 2201/2003 przemawia zatem przeciwko przyjęciu związania treścią zaświadczenia wydanego na podstawie art. 54 rozporządzenia nr 44/2001.

10 — Dz.U. L 338, s. 1.

11 — Zobacz wyrok z dnia 22 grudnia 2010 r. w sprawie C-491/10 PPU Aguirre Zarraga, Zb.Orz. s. I-14247, pkt 54.

12 — Zobacz motyw 23 rozporządzenia nr 2201/2003 oraz ww. w przypisie 11 wyrok w sprawie Aguirre Zarraga, pkt 48.

ii) Wykładnia celowościowa rozporządzenia nr 44/2001

37. Także cel zaświadczenia wydanego na podstawie art. 54 rozporządzenia nr 44/2001 nie sprzeciwia się wszechstronnej kompetencji do kontroli sądu państwa dokonującego egzekucji odnośnie do doręczenia pozwu.

38. Jak wynika z historii powstania rozporządzenia nr 44/2001, wprowadzenie zaświadczenia miało na celu ułatwienie wnioskodawcy dochowania wymogów formalnych wymaganych przez procedurę. Zamiast przedkładania wielu różnych dokumentów – tak jak tego wymagała uprzednia regulacja – z których należy pozyskać konieczne dane, jest on zobowiązany obecnie jedynie do przedłożenia koniecznych informacji, które są kompleksowo zawarte w zaświadczeniu [13].

39. Cel zaświadczenia polega więc na tym, aby na pierwszym etapie postępowania prościej i bardziej efektywnie ukształtować procedurę uzyskiwania uznania i stwierdzenia wykonalności. Za pomocą zaświadczeń unika się też tłumaczeń, gdyż formularz oraz dane zawarte w określonych punktach są we wszystkich wersjach językowych jednakowe.

40. Treść zaświadczenia odzwierciedla zasadniczo zakres badania dokonywanego przez sąd państwa wykonującego orzeczenie na pierwszym etapie postępowania w sprawie uznania orzeczenia zagranicznego. Dane zawarte w zaświadczeniu umożliwiają szybkie zbadanie przesłanek stwierdzenia wykonalności. I tak na podstawie zaświadczenia można łatwo sprawdzić, czy strony postępowania o uznanie orzeczenia zagranicznego są identyczne ze stronami postępowania wyjściowego i czy pod względem formalnym w ogóle istnieje orzeczenie objęte zakresem stosowania rozporządzenia nr 44/2001. Celem zaświadczenia wydawanego na podstawie art. 54 rozporządzenia jest zatem w pierwszej linii uproszczenie procedury na pierwszym etapie postępowania w sprawie uznania zagranicznego orzeczenia.

41. Co prawda data doręczenia dokumentu wszczynającego postępowanie jest na pierwszym etapie postępowania bez znaczenia, ponieważ przesłanka odmowy z art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 w postaci braku dokonania doręczenia we właściwym czasie dokumentu wszczynającego postępowanie może być badana dopiero na drugim etapie postępowania w sprawie uznania zagranicznego orzeczenia. Jednak również w ramach tego badania dokonywanego na drugim etapie przejrzyste zestawienie zawarte w zaświadczeniu wydanym na podstawie art. 54 rozporządzenia jest pomocne i służy tym samym uproszczeniu postępowania. Podczas gdy zgodnie z poprzednią regulacją zawartą w art. 46 pkt 2 konwencji brukselskiej należało przedkładać odpowiednie dowody doręczenia z postępowania wyjściowego w oryginale lub w postaci uwierzytelnionej kopii i dokonywać także ich tłumaczeń, to samo podanie daty doręczenia w zaświadczeniu wydanym na podstawie art. 54 rozporządzenia prowadzi do uproszczenia postępowania w sprawie uznania zagranicznego orzeczenia, gdyż w ten sposób istnieje łatwy do ustalenia punkt wyjściowy do oceny zagadnienia, czy doręczenie zostało dokonane we właściwym czasie.

42. W takim uproszczeniu postępowania wyczerpuje się jednak cel i znaczenie tego zaświadczenia. Nie da się wyprowadzić z rozporządzenia ograniczenia zakresu badania dokonywanego w postępowaniu w sprawie uznania zagranicznego orzeczenia.

43. Jest niejasne, dlaczego doręczenie w ramach rozporządzenia – które wymaga jedynie przedłożenia zaświadczenia o dacie doręczenia, a więc jedynie podania tego, co wynika z nieprzedkładanego już zaświadczenia o doręczeniu – miałoby zostać wyłączone spod kontroli. Przeciwnie, właśnie podatność na błędy samego zaświadczenia o wynikającej z akt dacie doręczenia w porównaniu z przedłożeniem

13 — Zobacz wniosek dotyczący rozporządzenia Rady (WE) w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych [wniosek Komisji z dnia 14 lipca 1999 r., COM (1999) 348 wersja ostateczna, s. 26].

oryginału zaświadczenia o doręczeniu przemawia tym bardziej za podtrzymaniem możliwości kontroli doręczenia przez sąd egzekucyjny. Zaświadczenie wydane na podstawie art. 54 rozporządzenia nr 44/2001 nie korzysta z silniejszej rękojmi prawidłowości niż zaświadczenie o doręczeniu, które należało przedkładać w przeszłości w oryginale.

44. Poza tym należy także uwzględnić, że w zaświadczeniu wydanym na podstawie art. 54 rozporządzenia nr 44/2001 podaje się jedynie datę doręczenia. W postępowaniu po wniesieniu środka zaskarżenia należy jednak zgodnie z art. 34 pkt 2 rozporządzenia badać, czy dokument wszczynający postępowanie został doręczony pozwanemu w czasie i w sposób umożliwiający mu obronę. Zaświadczenie zawierające informację o dacie daje pierwszą wskazówkę w przedmiocie badania momentu doręczenia w odniesieniu do możliwości podjęcia obrony. Nie zawiera ono jednak żadnych informacji do oceny sposobu doręczenia, dlatego też w tym zakresie należy z góry wykluczyć związanie treścią zaświadczenia. Nie dałoby się bowiem logicznie uzasadnić, dlaczego jedynie data doręczenia, i tym samym w domyśle zagadnienie, czy w ogóle dokonano doręczenia, miałaby być wyłączone spod kontroli, podczas gdy sposób dokonania doręczenia zawsze mógłby podlegać badaniu. Tych obu różnych aspektów doręczenia nie da się bowiem w sposób przekonujący od siebie oddzielić w ramach art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001.

45. Przedstawiony powyżej wynik wykładni nie stoi też w sprzeczności z zasadą wzajemnego zaufania do wymiaru sprawiedliwości państw członkowskich, leżącą u podstaw rozporządzenia nr 44/2001 [14].

46. Dopuszczenie podwójnej kontroli zarówno przez sąd państwa wydania wyroku jak i przez sąd rozpatrujący środek zaskarżenia w państwie, w którym dokonuje się egzekucji, stoi co prawda w pewnym konflikcie z zasadą wzajemnego zaufania oraz z celem szybkiego i możliwie nieskomplikowanego uznania, jednakże z motywu 18 rozporządzenia nr 44/2001 wynika, że rozporządzenie chroni także prawo do obrony pozwanego [15].

47. Artykuł 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 jest szczególnie ważnym przypadkiem zastosowania prawa pozwanego do sprawiedliwego postępowania, przez to, że zapobiega on, iż orzeczenia, przeciwko którym pozwany nie mógł podjąć obrony przed sądem państwa pochodzenia orzeczenia, zostaną uznane za wykonalne na podstawie rozporządzenia [16]. W przepisie tym dokonuje się wzajemnego wyważania sprzecznych ze sobą interesów powoda w szybkim uznaniu i wykonaniu orzeczenia, z prawem do obrony pozwanego, przeciwko któremu zostało wydane orzeczenie zaoczne.

48. Zasadzie wzajemnego zaufania czyni się w wystarczającym stopniu zadość przez to, że art. 34 pkt 2 rozporządzania nr 44/2001 w pierwszej kolejności odsyła do środków zaskarżenia w państwie wydania orzeczenia i zezwala na odmowę uznania jedynie wtedy, gdy brak było możliwości wniesienia tam środka zaskarżenia. Jeżeli traktowano by zaświadczenie wydane na podstawie art. 54 rozporządzenia nr 44/2001 jako wiążące, to pozbawiono by dłużnika wszelkiej możliwości zbadania w ukształtowanym w sposób kontradyktoryjny postępowaniu podnoszonego przez niego braku doręczenia pozwu. Artykuł 34 pkt 2 rozporządzenia jest jedynie wtedy powodem do odmowy uznania, gdy pozwany obok braku doręczenia dokumentu wszczynającego postępowanie nie zaniechał wniesienia przysługującego mu środka zaskarżenia przeciwko orzeczeniu. W takim przypadku w postępowaniu egzekucyjnym pojawia się po raz pierwszy możliwość zarzucania w postępowaniu kontradyktoryjnym braku należytego doręczenia pozwu. Wydanie zaświadczenia na podstawie art. 54 rozporządzenia nr 44/2001 nie jest ukształtowane jako postępowanie kontradyktoryjne i – tak jak to właśnie wyjaśniono – nie jest nawet przeprowadzane obowiązkowo przez sąd.

14 — Zobacz motyw 16 i 17 rozporządzenia nr 44/2001 i wyrok z dnia 27 kwietnia 2004 r. w sprawie C-159/02 Turner, Rec. s. I-3565, pkt 24, 25 i przytoczone tam orzecznictwo.

15 — Prawo do obrony Trybunał potwierdził w wyroku z dnia 28 kwietnia 2009 r. w sprawie C-420/07 Apostolides, Zb.Orz. s. I-3571, pkt 73.

16 — Zobacz wyrok z dnia 14 października 2004 r. w sprawie C-39/02 Mærsk Olie & Gas, Zb.Orz. s. I-9657, pkt 55.

49. Jako wniosek wstępny należy więc stwierdzić, że informacja dotycząca doręczenia dokumentu wszczynającego postępowanie w zaświadczeniu wydanym na podstawie art. 54 rozporządzenia nr 44/2001 nie jest informacją o charakterze wiążącym.

2. Brak pełnego wykorzystania środków zaskarżenia

50. Zgodnie z art. 34 pkt 2 w związku z art. 45 rozporządzenia nr 44/2001 nie można odmówić stwierdzenia wykonalności, jeżeli pozwany miał możliwość podniesienia w państwie członkowskim pochodzenia, iż dokument wszczynający postępowanie nie został mu doręczony w czasie i w sposób umożliwiający mu przygotowanie obrony[17]. Odnośnie do tej dalszej przesłanki wynikającej z art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 sąd krajowy nie zadał żadnego pytania.

51. Niemniej jednak jestem zdania, iż udzielenie właściwej odpowiedzi na pierwsze pytanie prejudycjalne wymaga zajęcia się także tym zagadnieniem.

52. Jak wynika to z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, Trade Agency podnosi w postępowaniu krajowym, że także o podlegającym wykonaniu wyroku zaocznym dowiedziała się dopiero w ramach postępowania o uznanie zagranicznego orzeczenia.

53. Jeżeli zgodnie z prawem Zjednoczonego Królestwa w tak późnym momencie istniałaby jeszcze możliwość wniesienia środka zaskarżenia przeciwko wyrokowi zaocznemu, powstałoby pytanie, czy art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 także wtedy odsyła pozwanego do środka zaskarżenia skierowanego przeciwko orzeczeniu w państwie jego wydania, jeżeli – tak jak to ma miejsce w niniejszej sprawie – dowiedział się on o wyroku zaocznym dopiero w ramach postępowania o uznanie zagranicznego orzeczenia. Czy też może się on bezpośrednio powoływać na powód do odmowy wynikający z art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001?

54. Z brzmienia art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 nie da się wyprowadzić żadnego czasowego ograniczenia podnoszenia zarzutów w państwie wydania orzeczenia. Artykuł 46 ust. 1 rozporządzenia nr 44/2001 daje sądowi państwa wykonującego orzeczenie rozpoznającemu środek zaskarżenia wprost możliwość zawieszenia postępowania, jeżeli przeciwko temu orzeczeniu wniesiono w państwie członkowskim pochodzenia środek zaskarżenia. Ukazuje to, że samo rozporządzenie dopuszcza, że postępowania w państwie wydania orzeczenia oraz w państwie jego wykonania mogą przebiegać jednocześnie i nachodzić na siebie.

55. Przeciwko ograniczeniu w czasie obowiązku pozwanego co do podnoszenia przez niego zarzutów w państwie wydania orzeczenia przemawia jednak przede wszystkim znaczenie i cel rozporządzenia nr 44/2001. Dąży ono do daleko idącego ograniczenia sytuacji, w których dłużnik może uniknąć egzekucji z prawnie skutecznego zagranicznego tytułu egzekucyjnego.

56. Jeżeli pozwany zgłasza zarzuty przeciwko wyrokowi zaocznemu, to powinien je podnosić w państwie wydania orzeczenia, w celu uchylenia samego tytułu wykonawczego lub też przynajmniej w celu spowodowania jego zmiany. Pozwany nie powinien dopuszczać do powstania sytuacji, w której niezaskarżone orzeczenie zaoczne staje się prawomocne w państwie wydania orzeczenia, aby później przy pomocy art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 uniknąć – wyłącznie w państwie wykonania orzeczenia – egzekucji z tego obowiązującego zagranicznego tytułu wykonawczego.

57. W przeciwnym razie byłoby dla pozwanego, który w państwie wydania orzeczenia nie dysponuje majątkiem, korzystne, aby w sytuacji, gdy wydano przeciwko niemu wyrok zaoczny pomimo braku lub niewystarczającego doręczenia dokumentu wszczynającego postępowanie, mimo to nie zaskarżać tegoż orzeczenia w państwie jego wydania. Wniesienie środka zaskarżenia w państwie wydania orzeczenia

17 — Zobacz ww. w przypisie 15 wyrok w sprawie Apostolides, pkt 78.

wiąże się bowiem z ryzykiem, iż zwycięży on w odniesieniu do zagadnienia właściwego czasu doręczenia i dopuszczalności wydania orzeczenia zaocznego, jednakże później w zwykłym postępowaniu przegra sprawę co do jej istoty. Natomiast samo powoływanie się na art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 w postępowaniu o uznanie zagranicznego orzeczenia zamiast zaskarżenia w państwie wydania orzeczenia powoduje, iż egzekucja z tytułu wykonawczego staje się w państwie wykonania orzeczenia ostatecznie niemożliwa, przy czym badanie ogranicza się jedynie do kwestii przesłanek wydania orzeczenia zaocznego.

58. Jednakże w ramach art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 Trybunał przy ocenie zagadnienia, czy pozwany miał możliwość wniesienia środka zaskarżenia, nie uznaje za wystarczające, iż pozwany wiedział o istnieniu orzeczenia zaocznego, lecz wymaga, aby orzeczenie zostało mu doręczone. Zgodnie z tym pozwany miał wtedy możliwość wniesienia środka zaskarżenia przeciwko orzeczeniu zaocznemu, gdy rzeczywiście poznał treść orzeczenia, doręczonego mu w odpowiednim terminie, umożliwiającym przygotowanie obrony przed sądem państwa pochodzenia [18].

59. Doręczenie wyroku zaocznego dokonane przez sąd państwa wykonującego orzeczenie może według mojej oceny czynić zadość wymaganiom wynikającym z wyroku w sprawie ASML.

60. Ostatecznie art. 42 ust. 2 rozporządzenia stanowi, że „[s]twierdzenie wykonalności i, o ile to jeszcze nie nastąpiło, orzeczenie doręcza się dłużnikowi". Pojęcie „orzeczenie" w treści tego przepisu może oznaczać jedynie orzeczenie, które ma zostać wykonane [19].

61. Tak więc w treści samego rozporządzenia nr 44/2001 przyjmuje się możliwość, iż orzeczenie zaoczne zostanie doręczone dłużnikowi dopiero w postępowaniu o stwierdzenie wykonalności. Konsekwentne należałoby zatem przyjąć, że doręczeniem spełniającym wymogi wynikające z wypowiedzi Trybunału zawartych w wyroku w sprawie ASML jest także doręczenie dokonane przez sąd egzekucyjny razem z doręczeniem orzeczenia o stwierdzeniu wykonalności [20]. W postępowaniu krajowym w sprawie ASML wyrok zaoczny nie został nawet doręczony razem z orzeczeniem o stwierdzeniu wykonalności [21].

62. Doręczenie wyroku dokonane przez sąd egzekucyjny w toku postępowania w sprawie uznania zagranicznego orzeczenia jest zatem co do zasady wystarczające, jeżeli pozwany miał wystarczającą ilość czasu, aby podjąć obronę przeciwko orzeczeniu w państwie wydania wyroku.

63. Niniejsza sprawa charakteryzuje się jednakże także dalszą cechą szczególną, która jest też przedmiotem drugiego pytania prejudycjalnego. Angielski wyrok zaoczny cechuje się tym, że uzasadnia go jedynie brak wdania się w spór i nie zawiera żadnych dalszych wywodów odnośnie do uzasadnienia roszczenia. Trybunał podkreślał w wyroku w sprawie ASML odnośnie do doręczenia wyroku zaocznego, iż podjęcie skutecznej obrony wymaga tego, by pozwany mógł poznać uzasadnienie wyroku zaocznego w celu sformułowania odpowiednich zarzutów [22].

64. W odniesieniu do odmowy uznania na podstawie art. 34 pkt 2 rozporządzenia należy zatem rozpatrywać brak uzasadnienia – lub krótkie uzasadnienie – wyroku zaocznego w związku z przeszkodami i przesłankami do wniesieniu środka zaskarżenia. Rząd Zjednoczonego Królestwa wskazał, że uzasadnienie wyroku zaocznego należy rozpatrywać w kontekście pozwu i tak zwanych „Particulars of Claim", z których wynikają szczegóły stanu faktycznego i uzasadnienia prawnego roszczenia. Z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym nie wynika jednak jasno, czy pozwanemu razem ze stwierdzeniem wykonalności doręczono jedynie wyrok zaoczny, czy też

18 — Zobacz ww. w przypisie 7 wyrok w sprawie ASML, pkt 49.

19 — Zobacz podobnie także opinia rzecznika generalnego P. Légera z dnia 28 września 2006 r. w sprawie ASML.

20 — Zobacz podobnie wyrok z dnia 14 marca 1996 r. w sprawie C-275/94 Van der Linden, Rec. s. I-1393.

21 — Zobacz ww. opinia rzecznika generalnego P. Légera przedstawiona w sprawie ASML, pkt 91 i nast.

22 — Punkt 35 wyroku.

doręczono także pozew. Jeżeli nie zachodzi ta druga okoliczność, należy przyjąć, iż brak było możliwości sformułowania odpowiednich zarzutów wobec wyroku zaocznego. Odnośnie do szczegółów odsyłam do odpowiedzi na drugie pytanie prejudycjalne. Zagadnienie to będzie musiał ostatecznie wyjaśnić sąd krajowy.

3. Odpowiedź na pierwsze pytanie prejudycjalne

65. Na pierwsze pytanie prejudycjalne należy udzielić odpowiedzi, iż informacje dotyczące doręczenia dokumentu wszczynającego postępowanie zawarte w zaświadczeniu wydanym na podstawie art. 54 rozporządzania nr 44/2001 nie mają mocy wiążącej, lecz mogą zostać zbadane przez sąd w ramach rozpatrywania środka zaskarżenia wniesionego przeciwko stwierdzeniu wykonalności. Okoliczność, iż wyrok zaoczny został doręczony pozwanemu dopiero przez sąd egzekucyjny razem ze stwierdzeniem wykonalności, nie zwalnia go z ciążącego na nim na podstawie art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 obowiązku wniesienia środka zaskarżenia przeciwko wyrokowi zaocznemu w państwie wydania wyroku, jeżeli z treści wyroku zaocznego lub też z treści pozostałych doręczonych mu dokumentów powziął taką wiedzę o uzasadnieniu wyroku zaocznego, iż był w stanie podnieść odpowiednie zarzuty przeciwko temu wyrokowi.

B – *Drugie pytanie prejudycjalne*

66. Poprzez drugie pytanie prejudycjalne sąd krajowy zmierza do ustalenia, czy wyrok zaoczny wydawany bez dokonywania oceny, czy pozew sam w sobie uzasadnia podnoszone w nim roszczenia i w związku z tym nie zawiera żadnych wywodów dotyczących zasadności pozwu, nie narusza prawa do sprawiedliwego procesu w rozumieniu art. 47 karty praw podstawowych.

67. Sąd zadaje to pytanie w kontekście klauzuli porządku publicznego z art. 34 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001, zgodnie z którą, w związku z art. 45 rozporządzenia, można odmówić stwierdzenia wykonalności, jeżeli uznanie podlegającego wykonaniu orzeczenia byłoby oczywiście sprzeczne z porządkiem publicznym (ordre public) państwa członkowskiego, w którym wystąpiono o uznanie.

68. Na wstępie należy wyjaśnić, iż w związku z orzeczeniem zaocznym klauzula porządku publicznego z art. 34 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001 znajduje zastosowanie jedynie zakresie, w jakim pojawia się inny aspekt niż uregulowany w art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 specjalny przypadek naruszenia porządku publicznego przez brak doręczenia pozwu. Odmowa uznania i stwierdzenia wykonalności wyroku zaocznego z uwagi na brak doręczenia dokumentu wszczynającego postępowanie zawiera w pkt 2 samodzielne i całościowe uregulowanie, w związku z czym na okolicznościach tych nie można opierać odmowy na podstawie pkt 1.

1. Klauzula porządku publicznego w orzecznictwie Trybunału

69. Trybunał stwierdził w wyroku w sprawie Krombach w odniesieniu do poprzedniego przepisu zawartego w konwencji brukselskiej, że chociaż do Trybunału nie należy ustalanie, jakie elementy obejmuje porządek publiczny umawiającego się państwa, należy do niego jednak kontrolowanie, w jakich granicach sąd umawiającego się państwa może powoływać się na krajowy porządek publiczny, gdy odmawia uznania zagranicznego orzeczenia [23].

23 — Wyroki: z dnia 28 marca 2000 r. w sprawie C-7/98 Krombach, Rec. s. I-1935, pkt 23; z dnia 2 kwietnia 2009 r. w sprawie C-394/07 Gambazzi, Zb.Orz. s. I-2563, pkt 26.

70. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału do konwencji brukselskiej stosowanie klauzuli porządku publicznego wchodziło w rachubę jedynie w przypadku, gdy uznanie lub wykonanie orzeczenia sądu innego umawiającego się państwa było w takim stopniu niezgodne z porządkiem prawnym państwa wezwanego, że zagrażało to jednej z podstawowych zasad prawnych. Zagrożenie to musiało polegać na *oczywistej sprzeczności* z normą prawną uznawaną za podstawową w porządku prawnym państwa wezwanego lub prawa uznawanego za podstawowe w tym porządku prawnym [24].

71. Orzecznictwo to należy zastosować przy wykładni art. 34 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001, zwłaszcza że prawodawca, ustalając jego treść, posłużył się sformułowaniami z orzecznictwa Trybunału. Wymóg oczywistej sprzeczności z porządkiem publicznym został uwzględniony wprost przez prawodawcę w treści art. 34 pkt 1.

72. Tak więc sąd krajowy nie przekracza w każdym razie wiążących go ograniczeń dla przyjęcia naruszenia klauzuli porządku publicznego, wówczas gdy wymogi krajowej klauzuli porządku publicznego chronią przed oczywistym naruszeniem praw podstawowych uznanych w europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka (zwanej dalej „EKPC") lub w porządku prawnym Unii [25].

73. Zagadnienie, czy krajowa klauzula porządku publicznego może wyjątkowo zawierać dalej idące wymogi, lub też zawsze musi odpowiadać porządkowi publicznemu wynikającemu z praw podstawowych Unii, nie podlega rozpatrywaniu w niniejszej sprawie, gdyż pytanie sądu krajowego dotyczy wyraźnie jedynie wymogów wynikających z art. 47 karty praw podstawowych.

74. Zgodnie z art. 47 ust. 2 karty każdy ma prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia swoje sprawy.

75. Z zawartej w art. 52 ust. 3 karty zasady jednolitości wynika, że w zakresie, w jakim zawiera ona prawa, które odpowiadają prawom zagwarantowanym w EKPC, ich znaczenie i zakres są takie same jak zakres i znaczenie praw przyznanych przez tę konwencję. Prawo do sprawiedliwego procesu jest zawarte w art. 6 EKPC. Tak więc art. 47 karty ma takie same znaczenie i zakres jak art. 6 EKPC przy uwzględnieniu wykładni tego przepisu przez Europejski Trybunał Praw Człowieka [26].

76. Wykonywanie prawa do obrony ma podstawowe znaczenie dla organizacji i przebiegu rzetelnego procesu [27]. Elementem prawa do obrony jest prawo pozwanego do bycia wysłuchanym. Tak więc następuje naruszenie prawa podstawowego do rzetelnego procesu, jeżeli w procesie cywilnym strona pozwana nie ma efektywnej możliwości do wniesienia zarzutów przeciwko żądaniom pozwu, a tym samym do bycia wysłuchaną przed wydaniem orzeczenia.

77. Prawo do bycia wysłuchanym nie sięga jednak tak daleko, że umożliwia ono wydanie orzeczenia sądowego dopiero po rzeczywistym odniesieniu się strony pozwanej do zadań pozwu. Prawu do bycia wysłuchanym czyni się już bowiem wtedy zadość, jeżeli strona pozwana miała ku temu efektywną możliwość. Skorzystanie z tej możliwości leży w zakresie jej odpowiedzialności i może ona też z owej możliwości zrezygnować [28].

24 — Zobacz wyroki: w sprawie Krombach, pkt 37; w sprawie Gambazzi, pkt 27.

25 — Zobacz podobnie ww. w przypisie 23 wyroki: w sprawie Krombach, pkt 38, 39; w sprawie Gambazzi, pkt 28.

26 — Zobacz podobnie wyroki: z dnia 14 lutego 2008 r. w sprawie C-450/06 Varec, Zb.Orz. s. I-581, pkt 48; z dnia 5 października 2010 r. w sprawie C-400/10 PPU McB., Zb.Orz. s. I-8965, pkt 53.

27 — Zobacz ww. w przypisie 23 wyrok w sprawie Gambazzi, pkt 28.

28 — Zobacz wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 22 grudnia 2009 r. w sprawie nr 5962/03 Makarenko przeciwko Rosji, § 135, w którym stwierdzono, że uczestnik postępowania może zrezygnować z uczestnictwa w rozprawie. Rezygnacja ta musi być jednoznaczna i obwarowana pewnymi minimalnymi gwarancjami, których zakres orientuje się według znaczenia prawa, z którego się rezygnuje.

78. Prawa proceduralne nie są zapewniane bez ograniczeń, jednak ograniczenia te powinny faktycznie odpowiadać celom interesu ogólnego, które osiągnąć ma rozpatrywany środek i nie stanowić, w świetle wyznaczonego celu, oczywistego i nieproporcjonalnego ograniczenia tak gwarantowanych praw [29].

79. W szczególności prawo do obrony znajduje się w konflikcie ze stanowiącymi jego lustrzane odbicie podstawowymi prawami proceduralnymi przeciwnika procesowego, takimi jak zagwarantowanym przez prawa podstawowe prawem do państwowej ochrony istniejących praw i związanym z tym prawem do szybkiego rozpoznania sprawy. Proceduralne przepisy dotyczące orzeczeń zaocznych balansują te prawa i ograniczają prawo do wysłuchania przez sąd. Służą one zapewnieniu właściwego działania wymiaru sprawiedliwości i realizacji prawa powoda do uzyskania szybkiej ochrony prawnej. Brak reakcji pozwanego na pozew nie powinien prowadzić do wstrzymania postępowania.

80. W konsekwencji porządki prawne wszystkich państw członkowskich mogą przewidywać istnienie orzeczeń zaocznych. Także regulamin postępowania Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej przewiduje możliwość wydawania orzeczeń zaocznych [30].

81. Wątpliwości sądu krajowego co do zgodności wykonywanego orzeczenia z porządkiem publicznym nie wynikają też stosownie do tego z jego charakteru jako orzeczenie zaoczne, które zostało wydane bez uprzedniego zajęcia stanowiska przez stronę pozwaną. Także prawo łotewskie przewiduje – tak jak to podniosła Komisja – istnienie orzeczeń zaocznych. Przeciwnie, wątpliwości sądu krajowego wiążą się z tym, że w niniejszej sprawie zgodnie z prawem procesowym państwa wydania orzeczenia w przypadku wydania orzeczenia zaocznego sąd nie bada w ogóle, czy roszczenie na podstawie wywodów zawartych w pozwie rzeczywiście istnieje, a sam wyrok nie zawiera żadnego uzasadnienia co do istoty sprawy.

2. Brak uzasadnienia wyroku

82. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka prawo do rzetelnego procesu wynikające z art. 6 EKPC obejmuje zasadniczo obowiązek sądu do uzasadniania swoich orzeczeń [31].

83. Jednocześnie Europejski Trybunału Praw Człowieka wielokrotnie wskazywał, że wymogi dotyczące obowiązku uzasadniania orzeczeń nie mogą być nadmierne i mogą być różnicowane w zależności od rodzaju orzeczenia oraz okoliczności danego przypadku [32]. Można uwzględniać także rodzaj orzeczenia oraz różnice występujące w systemach prawnych poszczególnych państw członkowskich.

84. Obowiązek uzasadniania orzeczeń sądowych służy podwójnemu celowi. Z jednej strony ma on zapewnić, iż czyni się zadość prawu do wysłuchania, czyli że sąd w wystarczającym stopniu uwzględnia wywody stron [33]. Ten aspekt powinien być jednak bez znaczenia w przypadku orzeczenia zaocznego, w którym orzeka się zgodnie z pozwem przeciwko pozwanemu, który nie wdał się w spór. Pozwany niczego bowiem nie wywodził, co mogłoby zostać uwzględnione w wyroku podlegającym uzasadnieniu.

29 — Zobacz ww. w przypisie 23 wyrok w sprawie Gambazzi, pkt 29.

30 — Zobacz art. 94 regulaminu postępowania przed Trybunałem.

31 — Zobacz wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z dnia 27 września 2001 r. w sprawie nr 49684/99 Hirvisaari przeciwko Finlandii, § 30; z dnia 9 grudnia 1994 r. w sprawie nr 18390/91 Ruiz Torija przeciwko Hiszpanii, § 29; z dnia 19 lutego 1998 r. w sprawie nr 20124/92 Higgins przeciwko Francji, *Recueil des arrêts et décisions*, 1998-I, § 42.

32 — Zobacz ww. w przypisie 31 wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Ruiz Torija przeciwko Hiszpanii, § 29; wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 19 kwietnia 1994 r. w sprawie nr 16034/90 Van de Hurk przeciwko Niderlandom, seria A, nr 288, s. 20, § 61.

33 — Zobacz wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka: z dnia 21 maja 2002 r. w sprawie nr 28856/95 Jokela przeciwko Finlandii, §§ 72, 73; z dnia 27 lipca 2006 r. w sprawie nr 73695/01 Nedzela przeciwko Francji, § 55.

85. Z drugiej strony obowiązek uzasadnienia ma także umożliwić stronie przegrywającej sprawę efektywne skorzystanie z przysługujących jej środków zaskarżenia. Strona przegrywająca ma mieć możliwość stwierdzenia, dlaczego wydano wyrok przeciwko niej. W przeciwnym razie nie można byłoby też ustalić zakresu materialnej prawomocności orzeczenia i dlatego powód mógłby dla tej samej wierzytelności uzyskać dalszy tytuł egzekucyjny.

86. Ten drugi aspekt ma szczególnie znaczenie w przypadku orzeczeń zaocznych. Jednakże zakres obowiązku uzasadniania powinien korespondować z wymogami stawianymi środkowi zaskarżenia wnoszonemu przeciwko wyrokowi zaocznemu. Im surowsze są wymogi dotyczące uzasadnienia środka zaskarżenia orzeczenia zaocznego, tym wyższe są wymogi dotyczące uzasadnienia tegoż orzeczenia zaocznego. Podmiot przegrywający sprawę musi mieć możliwość dowiedzenia się, do jakich okoliczności faktycznych i do jakich problemów prawnych musi się odnieść, aby jego środek zaskarżenia od orzeczenia zaocznego został uwzględniony.

87. Rząd Zjednoczonego Królestwa podkreślał na wstępie postępowania przed Trybunałem, że default judgment nie jest całkowicie pozbawiony uzasadnienia. Uzasadnienie to jest jednak bardzo krótkie, a wyrok jest uzasadniony wyłącznie brakiem wdania się w spór przez pozwanego. Ponadto wskazał na to, że wyrok zaoczny może zostać wydany tylko wtedy, gdy pozwanemu należycie doręczono nie tylko pozew, ale też „Particulars of Claim". Zawierają one szczegółowy opis podstaw prawnych i faktycznych pozwu.

88. Nie ma decydującego znaczenia okoliczność, iż informacje te pochodzą od powoda, a przez sąd są w pewnym sensie jedynie przekazywane dalej. Obowiązek uzasadnienia jest wypełniony, jeżeli pozwany zostanie w takim stopniu poinformowany o podstawach prawnych i faktycznych, że jest w stanie wnieść służący jego sprawie środek zaskarżenia przeciwko wyrokowi zaocznemu.

89. Prawo do sprawiedliwego procesu nie wymaga w sposób konieczny, aby sąd we własnych słowach przedstawił swoje orzeczenie, jeżeli istnieje inny opis stanu faktycznego, któremu nie zaprzeczono, a orzeczenie odnosi się jednoznacznie do tego opisu. Jeżeli brak jest surowych wymogów do wniesienia środka zaskarżenia przeciwko wyrokowi zaocznemu, w związku z którymi konieczna byłaby wiedza na temat szczegółowych podstaw wyroku, nie doszłoby do naruszenia prawa do obrony. Sąd krajowy będzie więc musiał dokonać łącznej oceny wymogów do wniesienia środka zaskarżenia oraz informacji posiadanych przez pozwanego na podstawie wyroku, pozwu oraz pozostałych doręczonych mu dokumentów.

3. Brak badania, czy pozew sam w sobie uzasadnia podnoszone w nim roszczenia

90. Poniżej należy jeszcze ocenić kwestię, czy dochodzi do naruszenia prawa do sprawiedliwego procesu, jeżeli sąd wydaje wyrok zaoczny bez uprzedniego badania, czy pozew sam w sobie uzasadnia podnoszone w nim roszczenia, czyli, gdy sąd nie bada, czy znajdujące zastosowanie normy prawne uzasadniają podnoszone przez powoda roszczenie na podstawie wskazanego przez niego stanu faktycznego.

91. Prawo do sprawiedliwego procesu wymaga co prawda zasadniczo kontradyktoryjnego badania stanu faktycznego i prawnego, czyli uwzględnienia zarówno wywodów powoda i pozwanego [34]. W niniejszej sprawie chodzi jednak o sytuację braku wdania się w spór, w której to istnieje jedynie wywód powoda.

92. Rząd Zjednoczonego Królestwa wskazywał w celu uzasadnienia sposobu ukształtowania swojej procedury z jednej strony na ekonomię procesową. W postępowaniach, w których pozwany nie wdał się w spór, sądy nie mają być zobligowane do dokonywania oceny. Rezygnacja z badania stanu prawnego wynika z drugiej strony ze sposobu ukształtowania angielskiej procedury cywilnej, gdzie

34 — Zobacz ww. przypisie 33 wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie Jokela przeciwko Finlandii, § 72.

strony muszą zasadniczo także dokonywać wywodów prawnych, a zasada „iura novit curia" – sąd zna prawo (i stosuje je z urzędu) – nie obowiązuje bez ograniczeń [35]. Po przeprowadzeniu badania powyższej argumentacji przy zastosowaniu jako kryterium prawa do sprawiedliwego procesu należy stwierdzić, iż nie narusza ona tego prawa.

93. Jeżeli strona, wiedząc, że wniesiono przeciwko niej pozew, nie podejmuje obrony, to godzi się z tym, iż zostanie wydany przeciwko niej wyrok zasądzający. Strona pozwana posiada wiedzę, czego żąda się od niej w pozwie i że może zostać wydany przeciwko niej wyrok zasądzający. Jeżeli jednak mimo to nie podejmuje obrony przeciwko powództwu, to w mojej ocenie prawo do sprawiedliwego procesu nie wymaga w sposób konieczny, aby niewdająca się w spór strona pozwana była dodatkowo chroniona przez badanie, czy pozew sam w sobie uzasadnia podnoszone w nim roszczenia, aby chronić ją przed być może nieuzasadnionym pod względem materialno-prawnym wyrokiem zasądzającym. Ryzyko, iż bez badania, czy pozew sam w sobie uzasadnia podnoszone w nim roszczenia, zostanie wydane orzeczenie sprzeczne z prawem materialnym, dotyczy kompleksowego problemu prawdy materialnej i procesowej. Podstawowe prawa procesowe pozwanego są jednak w wystarczający sposób chronione, jeżeli miał okazję do efektywnego przedstawienia swojego stanowiska i ma możliwość wniesienia środka zaskarżenia przeciwko orzeczeniu zaocznemu.

94. Pod tym względem niniejsza sprawa różni się od sytuacji występującej w sprawie Gambazzi. Przedmiotem tamtej sprawy był wymuszony przez sąd w drodze sankcji brak uczestnictwa pozwanego w sprawie. Pozwany został wyłączony z dalszego postępowania, chociaż chciał w nim brać udział, i był traktowany jak pozwany, który nie wdał się w spór, ponieważ nie wykonał obowiązków nałożonych na niego we wcześniejszym postanowieniu wydanym w ramach tegoż postępowania. W związku z tym Trybunał traktował jako istotny aspekt ogólnej oceny okoliczność, czy zasadność żądań skierowanych przeciwko pozwanemu stanowiła, na tym etapie lub na etapie wcześniejszym, przedmiot oceny i czy pozwany miał, na tym etapie lub na etapie wcześniejszym, możliwość wypowiedzenia się co do tych żądań i czy dysponował środkiem odwoławczym [36].

95. Także rozporządzenie (WE) nr 1896/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 marca 2006 r. ustanawiające postępowanie w sprawie europejskiego nakazu zapłaty [37] nie przewiduje generalnego badania, czy pozew sam w sobie uzasadnia podnoszone w nim roszczenia. Zgodnie z art. 11 ust. 1 lit. b) tegoż rozporządzenia odrzucenie pozwu z uwagi na jego bezzasadność następuje bowiem jedynie, jeżeli roszczenie jest oczywiście nieuzasadnione.

4. Odpowiedź na drugie pytanie prejudycjalne

96. Na drugie pytanie prejudycjalne należy odpowiedzieć, że sąd państwa wezwanego może w odniesieniu do klauzuli porządku publicznego zawartej w art. 34 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001 jedynie wówczas uwzględnić okoliczność, że sąd państwa wydania orzeczenia bez badania, czy pozew sam w sobie uzasadnia podnoszone w nim roszczenia, wydał orzeczenie zaoczne, które poza stwierdzeniem, iż pozwany nie wdał się w spór, nie zawiera dalszych wywodów co do zasadności pozwu, gdy po dokonaniu całościowej oceny informacji dostępnych dla pozwanego oraz wymogów ustanowionych przez państwo wydania orzeczenia dla wniesienia środka zaskarżenia dojedzie do wniosku, że pozwany z uwagi na brak uzasadnienia orzeczenia nie był w stanie podjąć odpowiedniej obrony przeciwko wyrokowi zaocznemu.

35 — Zobacz na przykład opinia rzecznika generalnego F.G. Jacobsa z dnia 15 czerwca 1995 r. w sprawach połączonych C-430/93 i C-431/93 van Schijndel i van Veen, Rec. s. I-4705, pkt 33–37.

36 — Zobacz ww. w przypisie 23 wyrok w sprawie Gambazzi, pkt 45.

37 — Dz.U. L 399, s. 1.

VI – Wnioski

97. Z uwagi na powyższe proponuję, aby Trybunał w następujący sposób odpowiedział na skierowane do niego pytania prejudycjalne:

1) Informacje dotyczące doręczenia dokumentu wszczynającego postępowanie zawarte w zaświadczeniu wydanym na podstawie art. 54 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych nie mają mocy wiążącej, lecz mogą zostać zbadane przez sąd w ramach rozpatrywania środka zaskarżenia wniesionego przeciwko stwierdzeniu wykonalności. Okoliczność, iż wyrok zaoczny został doręczony pozwanemu dopiero przez sąd egzekucyjny razem ze stwierdzeniem wykonalności, nie zwalnia go z ciążącego na nim na podstawie art. 34 pkt 2 rozporządzenia nr 44/2001 obowiązku wniesienia środka zaskarżenia przeciwko wyrokowi zaocznemu w państwie wydania wyroku, jeżeli z treści wyroku zaocznego lub też z treści pozostałych doręczonych mu dokumentów powziął taką wiedzę o uzasadnieniu wyroku zaocznego, iż był w stanie podnieść odpowiednie zarzuty przeciwko temu wyrokowi.

2) Sąd państwa wezwanego może w odniesieniu do klauzuli porządku publicznego zawartej w art. 34 pkt 1 rozporządzenia nr 44/2001 jedynie wówczas uwzględnić okoliczność, że sąd państwa wydania orzeczenia bez badania, czy pozew sam w sobie uzasadnia podnoszone w nim roszczenia, wydał orzeczenie zaoczne, które poza stwierdzeniem, iż pozwany nie wdał się w spór, nie zawiera dalszych wywodów co do zasadności pozwu, gdy po dokonaniu całościowej oceny informacji dostępnych dla pozwanego oraz wymogów ustanowionych przez państwo wydania orzeczenia dla wniesienia środka zaskarżenia dojedzie do wniosku, że pozwany z uwagi na brak uzasadnienia orzeczenia nie był w stanie podjąć odpowiedniej obrony przeciwko wyrokowi zaocznemu.